

Bondebryllup på Møn i 1890

Fortalt af Rentier Jørgen Madsen, Ny Æbelnæs ca. 1950.

Da jeg var 16 år, blev vi indbudt til gdr. Hans Jørgen Jacobsen og hustru Mette Stine Niensens bryllup. Det stod i Lille Dame hos brudens fader, gdr. Hemming Nielsen. En fætter til mig, fhv. gdr. Hans Peter Karstensen, Vollerup, som lever endnu, var dengang ungkarl og "Gildesbeder". Da han havde hilst goddag med hånden til os alle, sagde han: "Jeg har en hilsen fra gdr. Hemming Nielsen, hans kone og de øvrige folk, om I vil komme til bryllup fredag den 6. juni kl. 10 og spise frokost og følge med til kirke og overvære vielsen. Derefter følge med tilbage og spise til middag. Jeg skulle indbyde Jørgen til at sidde bag (jeg var fætter til brudgommen), og så skulle jeg bede moster (min Moder) til at varte op". (Det blev betragtet som en stor ære i de tider.) Tillige skulle han bede mine 2 søstre til at være brudepiger, og så skulle vi fornøje på bedste måde.

Efter denne lange remse blev så "Gildesbederen" bedt om at sidde ned. Min moder dækkede da bordet med det bedste, vi havde af spise- og drikkevarer. Der var bagt klejner. Fader og "Gildesbederen" spiste og fik kaffe.

Der var store forberedelser til et sådant bryllup. Der var indbudt ca. 400 mennesker, slægt og venner hjælp til tillavningen, tillige sendte de forskellig varer, 1 and, 1 høne, 10-20 æg, 1 pund smør, 1½ pæl fløde, og de i byen sendte mælk til bagningen.

Dagen før gildet var der mange piger indbudt til at pynte trætelte, som var lånt af musikerne Lars Peter Poulsen, og Peter Isachsen. Der medfulgte knive, gafler og træskeer, og det øvrige service låntes af slægt og venner og hos købmanden. Dagen før gildet var der hønsegilde, hvor pigen fra de indbudtes hjem kom med de forskellige varer. De blev da bedt om at komme til bryllup til aften.

I de forskellige hjem var der også travlt. Mange fik syet tøj. Mit bedste tøj blev sendt til skrædderen og blev presset. Det var ellers ikke almindeligt i de tider.

Da vi gildesdagen havde spist frokost hos brudens forældre, kørte vi til kirke. Brudefolkene i første vogn, så min kusine og jeg og en kusine og fætter til bruden i den anden vogn. Så 6 musikere i 3. vogn. Så brudefolkene forældre i 4. vogn. Derefter de øvrige gæster, som de følte sig nærmest.

Efter vielsen spillede musikken på horn en march fra kirkens loft. Brudeparret gik da først op til altret og ofrede til præsten. Derefter til degnen i degnestolen. Efter dem gik vi 4, der sad bag til offers.

Derefter gik alle pigerne til offers. De havde alle blomster i håret og var barhovedet. Efter dem gik de unge karle, så konerne og til slut mændene til offers. Det var en god dag for præst og degn.

Tilbageturen gik i samme orden til hjemmet.

Ved middagen sad brudefolkene på hæderspladsen i brudeteltet. Det var skik, at et malet "Brudestykke" med navne og data samt årstal og til minde om brylluppet hang over brudefolkene.

Jeg sad op til brudgommen, min kusine op til bruden. Det andet par op til os. Det var skik, at brudgommen havde den høje silkehat på hovedet, medens der blev spist. Jeg havde aldrig været så højt til bords, så jeg sagde til Hans Søbjerg: "Vi skal nok beholde hatten på". Men da der var gået lidt tid, og vi så præsten og degnen ikke havde hat på, så sagde jeg: "Skal vi ikke lægge vor hat ned under bænken", og det gjorde vi så.

Brudefolkene fædre sad til bords ved middagen, der bestod af okse. Og hønsekødssuppe med kød- og melboller, forskellige madurter, kogte svesker. Efter suppen, kogt kød med peberrodssauce. Til suppen rødvin. Desserten var lagkage og sukkerbrøds-kager med portvin og kirsebærvin.

Brudgommens moder bar det første fad suppe ind til brudefolkene. Derefter kom brudens moder og de øvrige koner, som var med i slægten, med fyldte fade. Kvinderne sad i brudeteltet. Brudepigerne sad ved de to midterste borde. Mandfolkene sad i det andet telt, i stuerne, ja på en lo. Musikken spillede under spisningen. En "Gildesbeder", som var opvarter, gik omkring ved bordene med en tallerken og bad om en skilling til de fattige i sognet. Til slut sagde han TAK på de fattiges vegne.

Derefter kom musikken ind i teltet og spillede, og så blev tallerkenen båret omkring til musikken. Den, der stod for musikken, takkede for gaven. Der blev holdt tale af præst og degn. Om eftermiddagen blev der serveret kaffe med hjemmebagte store kringler og søsterkager. Vi var så igen til "Højbords". Kaffen blev skænket af præstefruen og kagen skåret ud af degnemadammen (den gang var det kun præstens kone, der blev kaldt frue).

Om aftenen ved dansen dansede brudefolkene først en vals, så en polka. Brudgommen tog hatten af for bruden før dansen, men beholdt den på under dansen. Det var skik.

Derefter dansede vi to par, der sad bag, en vals og en polka. Så dansede jeg en vals med bruden og brudgommen med min dame. Det gentog sig med brudens fætter og hans dame. Derefter dansede brudefolkene forældre og søskende.

Så gik brudgommen frem, tog hatten af og sagde: "Værs' god, vil I nu more jer".

Siden hen på aftenen fik vi kold midaften med gåse-, ande- og hønsekød, røget kalve- og lammekød, kogte æg og forskellige slags pølse.

Der var brygget meget øl. Bajersk øl var ikke så gangbart den gang, men den havde begyndt med øl fra fad.

Drikkevarerne var jo ikke så dyre den gang, en bajer kostede 7 øre hos købmændene. Portvin 1 kr., kirsebærvin 50 øre og en pæl brændevin 24 øre. Indtægterne og lønningerne var jo også kun små.

Opvarterne og den nærmeste familie – godt 100 mennesker – var til "Andendagsgilde". De nærmeste gifte i slægten var med brudefolkene i kirke om søndagen. Middagen bestod af risengrød og steg. Til grøden fik vi sødt øl i skåle. Vi langede så til fadene og skålene med træskeerne. Det var jo lidt gammeldags, men det var skikken dengang, og lægerne havde ikke så travlt den gang, som nu.

En gammel kone, som kom meget i mit hjem, sagde, at da hun var ung, lagde de dem til, der duede til noget. Skidtet lod de dø. Der var jo nok noget om det, for da den gamle læge Mackeprang kom til øen, var det kun småt med hans søgning og fortjeneste.

Til slut kan jeg meddele, at brudefolkene fik mange gaver og penge. Bruden havde sort silkekjole og med hvidt slør og myrtekrans på.

Hen ad aftenen fik bruden en anden ny kjole på. Brudefolkene dansede da alene en vals, og den ny kjole blev beskuet og bedømt af gæsterne.

Jørgen Madsens søn er Erhard Madsen, Æbelnæs, som lever endnu!

Hans Jørgen Jacobsen og hans kone boede på gården, Vollerupgade 44.

Deres barnebarn var Peter Hemmingsen, har drevet landbruget i mange år, indtil har flyttede til Fanehaven 30.

Et andet nulevende barnebarn er Metha Petersen, Ørnebakken 4, Lendemarke - søster til Peter Hemmingsen.

Beskrivelsen af dette bryllup er velvilligt udlånt af **Peter Hemmingsen**.

Jonna Kjær-Nielsen

Marts 2005